

POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko: JUDr. Veronika Čunderlík Čerbová, PhD.

Názov práce: Reflexia prirodzenoprávných východísk technologického progresu v práve Katolíckej cirkvi

Študijný odbor: 3.4.12. Kánonické právo

Hodnotenie:

Hodnotenie z formálneho hľadiska. Habilitačná práca JUDr. Veroniky Čunderlík Čerbovej, PhD. má názov „Reflexia prirodzenoprávných východísk technologického progresu v práve Katolíckej cirkvi“. Práca je rozdelená na úvod (str. 8-15), záver (str. 134-144) a päť kapitol. Prvá kapitola má názov „Aktuálne výzvy spracovania technológií v práve, spoločnosti a aktivity Katolíckej cirkvi“ (str. 16-31), druhá má názov „Filozofickoprávne piliere prirodzeného zákona v oblasti technológií“ (str. 32-58), tretia kapitola má názov „Prirodzenoprávne východiská technológií v doktríne Katolíckej cirkvi“ (str. 59-87), štvrtá kapitola má názov „Analyzované technológie a ich realizácia vo svetle prirodzeného zákona“ (str. 88-121), a posledná piata kapitola má názov „Prirodzenoprávne návrhy de lege ferenda“ (str. 134-144). Konštatujem, že práca spĺňa po formálnej stránke kritéria habilitačnej práce.

Hodnotenie z obsahového hľadiska. **V úvode** sa autorka najprv vysporiadala s tvrdením, že viera a rozum/veda stoja proti sebe, ako aj s tvrdením o spiatočnickom nastavení Cirkvi voči technologickému progresu. Obidve tvrdenia odmietla s tým, že je to „vedecky vyvrátené“ (s. 8).

Následne vysvetľuje pojmy, s ktorými vo svojej práci „narába“ a je to pojem „technologický progres“ (s. 9) a „prirodzený zákon“, ktorý, ak to zjednoduším, chápe ako „rozumnosť“ (s. 10), hoci prirodzenoprávne teórie sú spracované rozmanito, čo autorka rešpektuje a uznáva (s. 10). Konštatuje, že Katolícka cirkev v oblasti technológií argumentuje práve učením o prirodzenom zákone: „nie všetko, čo je vedecky vykonateľné, je aj eticky dovolené“ (Benedikt XVI.) (s. 12). Domnievame sa, že tu autorka sa dotýka filozofie a teológie práva, lebo autori (napr. kardinál Gianfranco Ghirlanda) načrtli dve filozofickoteologické miesta, v ktorých si (ani kánonické) právo nevystačí samo, ale nutne potrebuje sa oprieť o filozofiu a teológiu práva. Sú to „právna antropológia“ a „morálna teológia“ (Ghirlanda, Gianfranco, Právna teológia, in: *Dizionario di diritto canonico*, Cinisello Balsamo: San Paolo, 1993, s. 1054-1059).

Potom autorka nastoľuje hypotézy, z ktorých vo svojej práci vychádza: (1) Prirodzený zákon je rámeč, na základe ktorého dochádza k správne posúdeniu použitia technológie (s. 13). (2) Prirodzený zákon ako autorita sama o sebe nestačí na reguláciu optimálneho použitia technológií a na zastavenie nežiadúceho vývoja (s. 14). (3) Prirodzenoprávne závery použitia technológií by mali byť pretavené do pozitívnoprávnej úpravy (s. 14). Zdá sa, že tu spomínané tri hypotézy, sú pre autorku nielen východiská, ale aj ciele celej habilitačnej práce, hoci to výslovne v úvode nespomína, ale „jej východiská“ sa tiahnu celou prácou ako „červená niť“.

Metódy, ktoré vo svojej habilitačnej práci používa, vymenovala autorka v úvode sama: formálna logika, analýza, syntéza, zovšeobecnenie, sumarizácia, konkretizácia, dedukcia, indukcia, ako aj právnu komparáciu a konfrontáciu (s. 14).

V závere autorka habilitačnej práce tvrdí, že „technológie, ktoré si vo zvýšenej miere vyžadujú etické zhodnotenie, sú tie, ktorých vývoj, použitie, či výsledok súvisí s ľudským životom alebo ovplyvňuje ľudskú dôstojnosť“ (s. 134). Zdá sa, že nie je celkom spokojná s aktivitami, ktoré vyvíja EÚ i SR, lebo ich považuje „skôr za formálne napĺňanie cieľov“ (135). Aktivity Pápežskej akadémie pre život oceňuje ako plodné a dialogické aj mimo katolíckeho prostredia (napr. Výzva Standforskej univerzity na etiku v umelej inteligencii v roku 2020). Argumentácia „rozumnosťou“, o ktorú sa opiera Katolícka cirkev nie je metafyzická, ale je tomistická a teda prístupná aj mimo katolíckeho prostredia (John Finnis a Hans Jonas). Samozrejme, etické hodnotenie „rozumnosti“ musí dať mravne spôsobilý subjekt (nie stroj či robot).

V habilitačnej práci autorka venuje vo veľkej miere pozornosť technológiám, ktoré súvisia so vznikom ľudského života a majú vplyv na ľudskú dôstojnosť. Ide najmä o tri oblasti: (1) Oblasť asistovanej reprodukcie, (2) biomedicínsky výskum a (3) problematika vylepšovania človeka (génové manipulácie). Postoj Katolíckej cirkvi je taký, že „zakazuje len morálne neprípustné technológie“, ale inak má pozitívny vzťah k ostatným technológiám (s. 137).

Skrátka, tri hypotézy, ktoré v úvode autorka habilitačnej práce nastolila, sa v práci potvrdili, čo sa konštatuje aj v závere práce. Ukazuje sa, že prirodzený zákon chápaný racionálne (rozumnosť) je správnou cestou ako hodnotiť eticky moderné technológie, ale to nestačí, preto treba etické závery pretaviť do pozitívnoprávnej úpravy.

V jednotlivých kapitolách habilitačnej práce autorka prezentuje argumentáciu. V prvej kapitole poukazuje na aktivity, ktoré v tejto oblasti vyvíja Európska únia, Slovenská republika a za Katolícku cirkev Pápežská akadémia pre život. V druhej kapitole argumentuje v prospech prirodzeného zákona z filozofickej pozície (filozofické hľadisko: Tomáš Akvinský, John Finnis a Hans Jonas). V tretej kapitole argumentuje v prospech prirodzeného zákona z pozície katolíckej doktríny (najmä Sväté písmo a pápežské magistérium). V štvrtej kapitole sa venuje deskripcii „asistovanej reprodukcie“, „génových manipulácií“ (vylepšovanie človeka) a „budovaniu pozemskej nesmrteľnosti“ (transhumanizmus a kryonika). Napokon v piatej kapitole sa autorka sústredila na prirodzenoprávne návrhy de lege ferenda.

Deskripcia neetických, resp. problematických moderných technológií poukazuje na ich zložitost' a problematickosť ako „ich právne uchopiť a regulovať, čiže dostať pod etickú kontrolu“. Preto z právneho hľadiska sú veľmi cennými návrhy de lege ferenda. Autorka nepovažuje súčasnú právnu úpravu Slovenskej republiky v oblasti asistovanej reprodukcie za postačujúcu a navrhuje dôslednejšie uplatnenie prirodzeného zákona, financovanie liečby neplodnosti z verejných zdrojov aj pre tých, ktorí odmietajú techniky asistovanej reprodukcie a chcú sa liečiť alternatívnym spôsobom (s. 102-105). V oblasti genetickej manipulácie (biomedicínskeho výskumu) navrhuje, aby SR precizovala právnu úpravu transplantačného zákona zrovnoprávnením „vedeckovýskumného účelu s biomedicínskym výskumom podľa zákona o zdravotnej starostlivosti, precizovať informovaný súhlas, nové znenie trestného činu neoprávneného experimentu. Právny stav v Slovenskej republike v uvedených oblastiach považuje za alarmujúci (s. 122), avšak magistérium Katolíckej cirkvi považuje za „promptný“ a „odkazuje na výsledky biomedicínskych empirických vied“, pričom cirkevná argumentácia je akceptovateľná aj pre sekulárnu spoločnosť, lebo sa argumentuje odkazom na vedu a vedecké poznatky (s. 123).

Biomedicínske technológie platné kánonické právo reflektuje delikt potratu (kán. 1397 § 2), ktorý Komisia pre autentický výklad kódexu v roku 1980 spresnila pojem „potrat“

ako zabitie nezrelého plodu akýmkoľvek spôsobom a v ktoromkoľvek čase od počatia (s. 124). Navrhuje spresniť, aký právny charakter „zničenia embrya“ teda smrť ľudského plodu (zjednotenia postoja encykliky *Evangelium vitae*, inštrukciu *Dignitas personae* a CIC 1983, kán. 1397 § 2) a spresnenie právnej povahy vyjadrenia magisteria v encyklikách, lebo aj keď učenie vyjadrené v encyklike nemá povahu právneho prameňa, ale predsa je pápežským magistériom (s. 125); potom zjednotiť a presne stanoviť obsah pojmov (terminológie) (s. 126), princípy trestného kánonického práva (princíp „nullum crimen sine lege“ je v rozpore s kán. 1399). Napokon autorka správne poukazuje, že princípy a normy kánonického práva nie je možné oddeliť od vieroučných a morálnych princíпов Katolíckej cirkvi a preto uvedené oblasti je potrebné zosúladiť, čo tiež nie je jednoduché, pretože právna kategória deliktu a morálna kategória hriechu nie sú vždy totožnými pojmami. Oceňujem, že autorka tiež poukázala na to, že aplikácia trestov v kánonickom práve je príliš pozitivistická a autoritatívna akoby to bol iba akt cirkevnej autority a nie celej cirkevnej komunity. V prvotnej cirkevnej komunite to bol akt celej komunity a preto tresty boli aplikované komunitou a preto fungovali v istom zmysle ako reakcia celej komunity voči nezdravým a neprirodzeným javom. V súčasnosti je s tým problém, lebo Katolícka cirkev nemá „donucovaciu silu“ v sekulárnom zmysle.

Celkové hodnotenie. Habilitačná práca je v mnohom inšpirujúca. Týka sa oblasti, ktoré sú veľmi citlivé i problematické, lebo sa dotýkajú ľudského života a ľudskej dôstojnosti. S autorkou možno naozaj súhlasiť, že platné právo v tejto oblasti zaostáva a v mnohých krajinách sa politici úmyselne týmto témam vyhýbajú, lebo sú „konfliktné“. Je pravdou, že Katolícka cirkev sa v tejto oblasti snaží angažovať a princípy prirodzeného zákona inšpirovať aj sekulárne spoločnosti, lebo sú to základy, ktoré stoja na prirodzenom ľudskom rozume.

Habilitačnú prácu JUDr. Veroniky Čunderlík Čerbovej hodnotím známkou „A“ a odporúčam ju prijať k obhajobe.

V Bratislave 17.10.2022

Prof. ThDr. JCLic. Ján Duda, PhD.